

קראו בעיון את הקטע, וענו על השאלות שאחרייו.

- (1) מאז ומעולם העסיקה את האדם השאלה כיצד ישיג את המזון החיוני לקיומו. לפתרונות שמצאו בני אדם לשאלה זו הייתה השפעה מכרעת, תחילה על עצם סיכוייהם לשרוד, ובהמשך - על סיכוייו של כל אחד מהם להגיע לכלל הצלחה חברתית וכלכלית.
- (5) עדויות להרגלי התזונה של האדם בזמנים קדומים עולות משלדי אדם ששרדו מתקופת האדם הקדמון, ובעיקר משרידים של מערכת השיניים, המכונה גם "מִשְׁנָן". המשנן נמנה עם מושאי המחקר החשובים ביותר בחקר התפתחות האדם. דפוס שחיקת השיניים ורמת השחיקה מעידים על סוג המזון שנלעס ועל עומס הלעיסה שהוטל על המשנן. אם רמת השחיקה גבוהה, אפשר להסיק שהמזון שנצרך הוא בעיקרו צמחי ומכיל סיבים, זרעים ושורשים. מזון בשרי, לעומת זאת, אינו גורם לשחיקה מרובה כל כך, שכן אפשר לעכל אותו גם ללא לעיסה ממושכת.
- (10) על פי ממצאים ארכאולוגיים ומבדיקת משננים ששרדו מתקופת האדם הקדמון, מתברר שבשלבם המוקדמים של התפתחות המין האנושי היה האדם בעל שיניים גדולות ולסתות מגושמות, והוא ניזון בעיקר מצמחים. מאוחר יותר התחולל מעבר מתפריט צמחי ברובו לתפריט בשרי ברובו. נראה שהוספת הבשר לתפריט התאפשרה בעקבות שיפור בכושר התחרות של האדם בטורפים אחרים על מקורות המזון, שיפור שהושג הודות לפיתוח מגוון כלים ובהם כלי ציד. המעבר מתפריט צמחי לאכילת בשר הביא לידי הפחתה בעומס הלעיסה שהיה מוטל על המשנן. להפחתת עומס הלעיסה תרמו גם תהליכים אחרים, ובהם פיתוחם - לפני שני מיליון שנה בקירוב - של כלי חיתוך וכתישה, שהקלו על ריכוכו של המזון, וכן השליטה באש ובישול המזון, שהתאפשרו מאוחר יותר. התוספות הבשר לתפריט של בני האדם מציינת את השלב שבו החל המין האנושי להתפתח בשני ענפים נפרדים: בענף האחד המשיכו להתפתח בני אדם שניזונו מתפריט צמחי בעיקרו ובהתאם לכך היו בעלי שיניים ולסתות גדולות. בענף האחר התפתחו בני אדם בעלי מבנה לסת עדין יותר, שניזונו בעיקר מבשר. מתוך קבוצה זו התפתח הטיפוס האנושי המכונה "האדם היכול", שהיה בעל שיניים ולסתות קטנות ביחס לקודמיו.
- (15) הבדלים בדפוסי צריכת המזון הטביעו את חותמם לא רק על גוף האדם. עדויות מתקופות מאוחרות יותר בהיסטוריה האנושית מלמדות שהבדלים אלו השפיעו גם על מעמדו החברתי. השפעות כאלה מתוארות בספרו של חוקר התרבות מוֹנְטְנֶרִי "אוכל הוא תרבות". כך, לדוגמה, בימי הביניים רק אדם שהיה ידוע כבעל תיאבון בריא נתפס כמי שיכול להיות מנהיג. על פי עדות משנת 888, הדוכס גואִידוֹ דִי סְפּוֹלְטוֹ לא הוכתר למלכם של הפּוֹנְקִים מפני שנודע כאדם שאוכל מעט מדי. דוגמה אחרת לקשר בין צריכת המזון למעמד החברתי אפשר למצוא בתקנות שנקבעו בשנת 1344 בממלכת אראגון (שבספרד של ימינו): "את מגשו של המלך יש למלא במזון בכמות של שמונה ארוחות; הנסיכים, הארכיבישופים והבישופים המלכותיים יקבלו מגשים ובהם מזון בכמות של שש ארוחות; בישופים אחרים ואבירים יקבלו מזון בכמות של ארבע ארוחות". מונטנרי מרכז דוגמאות אלו בכותרת "אמור לי כמה אתה אוכל ואומר לך מי אתה". הוא טוען שהקשר בין כמות המזון שאדם צרך לבין מעמדו נבע מן הקושי להשיג מזון ולהכינו באירופה של אותם ימים. בעבר, בתקופות שבהן רעב היה סכנה ממשית, יכולתו של אדם להשיג מזון רב העידה על כוחו ועל כושר מנהיגותו.

השאלות

18. איזה מפרטי המידע הבאים אינו מוזכר בקטע בתור מידע שיכול להתקבל מחקר משנן של אדם כלשהו?

- (1) סוג המזון שצרך אותו אדם
- (2) הענף של המין האנושי שאליו השתייך אותו אדם
- (3) מספר הארוחות שנהג אותו אדם לאכול ביום
- (4) עומס הלעיסה שהיה מוטל על שיניו של אותו אדם

19. באיזה הקשר מוזכרת בקטע השליטה באש (שורה 15)?

- (1) בתור יכולת שהקדימה את המעבר מתפריט צמחי לאכילת בשר
- (2) בתור אחד הגורמים לשיפור כושר התחרות של האדם הקדמון בטורפים על מקורות המזון
- (3) בתור אחד התהליכים שהביאו לידי הפחתת עומס הלעיסה
- (4) בתור יכולת שקדמה ליצירת כלי חיתוך וכתישה

20. על פי הקטע, איזו מן הקבוצות הבאות התאפיינה בשיניים ובלסתות הגדולות ביותר?

- (1) בני אדם שניזונו מבשר
- (2) בני אדם מטיפוס "האדם היכול"
- (3) בני אדם בעלי תיאבון בריא
- (4) בני אדם שחיו לפני יותר משני מיליון שנה

21. איזו מן האפשרויות הבאות מציגה באופן הנכון ביותר את סדר ההתרחשויות שמדובר בהן בפסקה השלישית?

- (1) פיתוח כלים ואמצעי ציד ← שיפור כושר התחרות של האדם הקדמון בטורפים על מקורות המזון ← מעבר לתפריט בשרי ← הפחתה בעומס הלעיסה על המשנן
- (2) מעבר לתפריט בשרי ← הפחתה בעומס הלעיסה על המשנן ← התפתחות "האדם היכול" ← פיתוח כלים ואמצעי ציד
- (3) פיתוח כלים ואמצעי ציד ← מעבר לתפריט צמחי ← שיפור כושר התחרות של האדם הקדמון בטורפים על מקורות המזון ← הפחתה בעומס הלעיסה על המשנן
- (4) מעבר לתפריט בשרי ← פיתוח כלים ואמצעי ציד ← שיפור כושר התחרות של האדם הקדמון בטורפים על מקורות המזון ← הפחתה בעומס הלעיסה על המשנן

22. הפסקה השלישית מתארת כיצד השפיעה צריכת המזון על _____ של האדם, ואילו הפסקה האחרונה מתארת כיצד השפיעה צריכת המזון על _____.

- (1) התפתחותו הפיזית / מעמדו החברתי
- (2) התפתחותו התרבותית / יכולת ההישרדות הפיזית שלו
- (3) מעמדו החברתי / התפתחותו התרבותית
- (4) יכולת ההישרדות הפיזית / התפתחותו הפיזית

23. מה משתמע מנוסח התקנה "את מגשו של ... ארבע ארוחות" (שורות 24-26)?

- (1) בתקופת קביעת התקנות לא היה קשר בין כמות המזון שצרך האדם לבין מעמדו
 - (2) האבירים קיבלו יותר מזון מן הנסיכים
 - (3) המלך קיבל מזון בכמות של ארבע ארוחות
 - (4) מעמדם של הארכיבישופים היה גבוה ממעמדם של האבירים
-